

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Охорона природи

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від 6 листопада 2025 р.

Розробник
Роман ЧЕРЕПАНИН
к.б.н., доц.

Зміст

1. Загальна інформація	3
2. Опис дисципліни	3
3. Структура курсу	4
4. Система оцінювання курсу	7
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу	7
6. Ресурсне забезпечення	7
7. Контактна інформація	9
8. Політика навчальної дисципліни	9

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Охорона природи
Освітня програма	Біологія
Спеціалізація (за наявності)	–
Спеціальність	091 біологія
Галузь знань	10 Природничі науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	IV курс / VII семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 16 год. Практичні заняття – 14 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Дисципліна «Охорона природи» охоплює вивчення теоретичних та практичних основ збереження, відновлення і раціонального використання природних ресурсів, а також захисту природних екосистем від антропогенного впливу. Студенти знайомляться з основними принципами природоохоронної діяльності, сучасними підходами до управління природними територіями, методами оцінювання стану довкілля, екологічного моніторингу та заходами щодо запобігання деградації екосистем. Вивчення дисципліни формує розуміння ролі охорони природи у забезпеченні сталого розвитку та підтриманні екологічної рівноваги.

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців системи знань, умінь і практичних навичок, необхідних для організації та здійснення ефективних заходів з охорони природи, збереження біорізноманіття та раціонального природокористування.

Основними **цілями** вивчення дисципліни є:

1. Розуміння сутності та принципів охорони природи як складової екологічної політики;
2. Опанування основ класифікації природних ресурсів та форм їх раціонального використання;
3. Знання методів і підходів до збереження та відновлення природних екосистем;
4. Формування навичок оцінки впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище;
5. Використання міжнародного та національного природоохоронного законодавства у практиці екологічної діяльності;

6. Ознайомлення з основними загрозами природним комплексам та заходами щодо їх мінімізації;
7. Розуміння ролі природоохоронних територій і екологічних мереж у збереженні природної спадщини України та світу.

Компетентності

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність застосування знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність діяти соціально відповідальним чином з метою збереження навколишнього природного середовища.

Спеціальні компетентності:

СК02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей.

СК05. Здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності.

СК06. Усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування.

Програмні результати навчання

ПР02 – Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності.

ПР03 – Планувати, виконувати, аналізувати дані і презентувати результати експериментальних досліджень в галузі біології.

ПР04. Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами.

ПР05 – Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних біологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення

ПР07 – Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.

ПР08 – Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

ПР15 – Аналізувати форми взаємовідносин між мікро- та макроорганізмами з визначенням основних напрямів цих процесів.

ПР18. Уміти прогнозувати ефективність та наслідки реалізації природоохоронних заходів.

ПР19 – Застосовувати у практичній діяльності методи визначення структурних та функціональних характеристик біологічних систем на різних рівнях організації.

ПР21 – Аналізувати інформації про різноманіття живих організмів.

ПР22 – Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на доброчесність, професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Охорона природи як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання	Розуміння предмета, об'єкта, мети та завдань дисципліни «Охорона природи», її місця в системі екологічних наук, основних методологічних підходів до збереження природного середовища, запобігання деградації екосистем та раціонального використання природних ресурсів.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
2.	Класифікація природних ресурсів та напрямів природоохоронної діяльності. Формування системи охорони природи	Розуміння основних типів природних ресурсів, напрямів і форм природоохоронної діяльності, а також принципів функціонування системи охорони природи на міжнародному, національному та регіональному рівнях.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
3.	Нормативно-правові засади охорони природи	Вміння використовувати нормативно-правові акти у сфері охорони довкілля. Розуміння механізмів реалізації екологічної політики, процедур екологічної експертизи та оцінки впливу на довкілля, а також правових основ природоохоронної діяльності в Україні.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
4.	Практична природоохоронна діяльність та екологічний моніторинг	Знання основ організації екологічного моніторингу, методів оцінки стану природного середовища та планування природоохоронних заходів. Розуміння підходів до зниження антропогенного навантаження та	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести

		відновлення порушених територій.	
5.	Біорізноманіття як об'єкт охорони природи	Розуміння біорізноманіття на генетичному, популяційному, видовому, екосистемному та ландшафтному рівнях. Знання ролі Червоної книги України, міжнародних червоних списків та концепції збереження оселищ у системі охорони природи.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
6.	Соціально-економічні аспекти охорони природи	Розуміння економічних механізмів природоохоронної діяльності, принципів екологічного менеджменту та сталого природокористування. Усвідомлення ролі екологічної освіти та просвіти у формуванні екологічної культури суспільства.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
7.	Охорона природної спадщини та екологічний туризм.	Розуміння значення природної спадщини у контексті охорони природи. Знання принципів організації екологічного туризму, його потенціалу та ризиків для природних екосистем.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
8.	Охорона природи в системі міжнародного природоохоронного співробітництва	Розуміння ролі міжнародних природоохоронних організацій та програм (МСОП, ЮНЕП, Європейська екологічна мережа, Natura 2000 тощо) у збереженні довкілля та функціонуванні глобальної системи охорони природи.	Опитування, розбір кейсів, дискусія

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	–
Практичні заняття	40
Самостійна робота	10
Заліковий проєкт	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		–
Практичні заняття				10				10				10					10	40
Самостійна робота									10									10
Заліковий проєкт																	50	50
Всього за тиждень				10				10	10			10				10	50	100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедійні презентації (ноутбук, проектор).
-----------------------------------	--

Література:

1. Зелена книга України / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха – К. : Альтерпрес, 2009. – 448 с.
2. Костюшин В.А. Огляд програм моніторингу біорізноманіття в Україні / В.А Костюшин, Т.Л. Андрієнко, В.П. Мельничук. – Київ: Національний екологічний центр України, 2008. –80 с.
3. Максимюк Г. В. Пралісові екосистеми Чорногори (у межах Карпатського НПП): сучасний стан, шляхи використання і збереження / Г.В. Максимюк, І.М. Притула, Б.В. Сенчина // Фізична географія та геоморфологія. – 2017. Вип. 3(87). – С. 81-91.
4. Національний каталог біотопів України. За ред. А.А. Куземко, Я.П. Дідуха, В.А. Онищенко, Я. Шеффера. – К.: ФОП Клименко Ю.Я., 2018. – 442 с.
5. Особливо цінні для збереження ліси: визначення та господарювання. (Практичний посібник для України): Друга редакція. – НСВФ Toolkit Part 1: Introduction to НСВФ 1, 2008. – 146 с.
6. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
7. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 900
8. Василюк О. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / О. Василюк, К. Борисенко, А. Куземко, О. Марущак, П. Тестов, Є. Гриник, під ред. Куземко А.А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.

9. Вплив транспортної інфраструктури на біорізноманіття: практичний посібник для країн Карпатського регіону : практ. посіб. / Главач В., Андель П., Матушова І., Достал І., Стнад М., Башта А-Т., Проць Б., Ямелинець Т., Павелко А., Матус С., Томенчук Д., Іммерова Б., Кадлечік Я., Фінка М., Галікова К., Гузар М., Меєр Х., Мот Р., Сірані А., Томпсон Т., Вайперт А., Ган Е., Георгіадіс Л. – Дрогобич : Коло, 2019. – 228 с.
10. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.
11. Кагало О. Розробка ключових законодавчих актів щодо охорони біорізноманіття в лісах: адаптація українського законодавства до вимог ЄС / О. Кагало, Л. Проценко, Г. Бондарук, Д. Скрильніков. – 2015. – 265 с.
12. Каталог типів оселищ Українських Карпат і Закарпатської низовини / Ред. Б. Проць та О. Кагало. – Львів: Меркатор, 2012. – 294 с.
13. Наближене до природи та багатофункціональне ведення лісового господарства в Карпатському регіоні України та Словаччини : посібник / За ред. Г. Т. Криницького і М. В. Чернявського. – Ужгород : Коло, 2014. – 280 с.
14. Фактори загроз біорізноманіттю заповідних територій Українських Карпат, Розточчя та Західного Полісся [текст] : моногр. / [Й. В. Царик, І. М. Горбань, О. С. Решетило]. – [за ред. Й.В. Царика]. – Львів : СПОЛОМ, 2016. – 120 с.
15. Bedernichek T., Partyka T., Cherepanyn R., Kuchma T., et al. (2018). Environmental impact of the planned ski resort SVYDOVETS: far-reaching consequences on the ecosystems and biodiversity // 5 th Forum Carpaticum "Adapting to Environmental and Social Risk in the Carpathian Mountain Region" (Hotel Eger-Park, Eger, Hungary, 15-18 October 2018). - P. 74-75. (Eng)
16. Cherepanyn R.M. (2019). Rare arctic-alpine plant species in the highlands of the Svydovets massif (Ukrainian Carpathians) // Actual problems of botany and ecology. Materials of the International Conference of Young Scientists (V. N. Karazin Kharkiv National University, September 6-9, 2019). – P. 47. (Ukr)
17. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13 (1). – P. 117-128. (Eng)
18. Cherepanyn R., Riznychuk N. (2022). Rare biodiversity of highland ecosystems as an indicator of the sustainability of the Chornohora Massif in the Ukrainian Carpathians // Security in crisis situations in the border regions of Poland and Ukraine - Scientific Papers of the International Scientific Conference. Lublin. – P. 237-249. DOI:10.5281/zenodo.8132642
19. Cherepanyn R. M., Zelenchuk Y. I., Yamelynets T. S., Vykhor B. I., & Andreychuk Y.M. (2024). Large carnivores and farmers/beekeepers conflicts in the Ukrainian Carpathians: structure, dynamics, spatial distribution and effective coexistence measures. *Biosystems Diversity*, 32(3), 324-333. DOI:10.15421/012435

20. Cherepanyn R.M., Vykhov B.I., Biatov A.P., Yamelynets T.S., & Dyky I.V. (2023). Population dynamics and spatial distribution of large carnivores in the Ukrainian Carpathians and Polissya // Biosystems Diversity, Vol. 31, № 1. – P. 10-19. DOI:10.15421/012302
21. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13, № 1. – P. 117-128. DOI: 10.30970/sbi.1301.582
22. Hleb R., Loya V., Cherepanyn R. Salix herbacea L. (Salicaceae) in the Maramures massif of the Ukrainian Carpathians // Plant Introduction, 85/86, 2020. P. 130–136. (Eng)
23. Kyyak, V., Mykitchak, T., & Reshetylo, O. (2021). Problems of biotic and landscape diversity conservation in the Ukrainian Carpathians highlands. Studia Biologica, 15(4): 59–70 DOI: <https://doi.org/10.30970/sbi.1504.668>
24. Kubala J., Guimaraes N. F., Cherepanyn R., Didirka T., Dregubiak P., Dul'a M., Gombkötő P., Koval N., Kropil R., Kutal M., Rzepkowski R., Sütő D., Szabó A., Tám B., Uhrinová R., Yamelynets T., Zwijacz Kozica T. (2023). Status report on existing large carnivore population data and information in pilot areas. Technical report. Project Interreg Central Europe – LECA – Supporting the coexistence and conservation of Carpathian Large Carnivores. Technical University in Zvolen, Zvolen, September 2023, 40 p. DOI: 10.13140/RG.2.2.25081.07526

7. Контактна інформація

Кафедра	Назва, адреса, кабінет, телефон, сайт, електронна адреса
Викладач (і) Гостьові лектори	Роман Черепанин, к.б.н., доц.
Контактна інформація викладача	roman.cherepanyn@cnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника прагне створити середовище, яке сприяє навчанню, науковій роботі, впровадженню інновацій, інтелектуальному розвитку студентів і працівників, підтримці особливої академічної культури взаємовідносин. Дотримання правил поведінки студентів і викладачів, передбачених Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №11, від 29 листопада 2017 року). Політика дисципліни "Охорона природи" спрямована на дотримання академічної доброчесності зі сторони викладача і студентів, які включають основні принципи
--------------------------	--

	особистого прикладу; відповідальності; справедливості; сміливості; академічної свободи; взаємоповаги; прозорості; взаємної довіри; партнерства та взаємодопомоги; компетентності й професіоналізму; безпеки та добробуту; законності.
Пропуски занять (відпрацювання)	Студенти зобов'язані відвідувати заняття. Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення окремих студентів до складання семестрового контролю. Відпрацювання пропусків без поважних причин дозволяється лише за заявою на ім'я декана і набуття чинності відповідного розпорядження. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються без попередніх узгоджень.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Завдання, які студент виконав пізніше зазначених кінцевих термінів не приймаються і повинні бути відпрацьовані індивідуально. Винятком із цього правила є наявність поважної причини з її документальним підтвердженням.
Невідповідна поведінка під час заняття	Студенти, чия поведінка впродовж одного чи кількох занять не відповідає загальним нормам, встановленим Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, можуть бути тимчасово відсторонені від заняття з подальшим індивідуальним відпрацюванням у позаурочний час.
Додаткові бали	-
Неформальна освіта	-

Викладач:

Роман Черепанин,
Кандидат біологічних наук, доцент